

vationibus simul & speculationibus in toto hoc tratatu subjecimus: ut inde intrinsecam omnem ejus naturam eruemus, & notam demonstratamque, quantum fieri potest haberemus. Ab illis autem observationibus & speculacionibus philosophicis manifestè sequitur, Animam humanam esse substantiam ab omni qualicumque materia distinctam & diversam; esse substantiam in se immateriale, spirituale, incompositam, immortalem, liberam, in quibusdam facultatibus suis activam, in aliis mere passivam.

Ecce tibi quod spectat ad esse ipsius physicum: ex quo facilè eruetur, in tractatu de Religione & de Mortibus, quod ad esse ipsius morale pertinet.

INSTITUTIONUM

PHILOSOPHICARUM

TRACTATUS SEXTUS.

DE ANIMA BELLUINA.

561. OBSERVATIO. Quæstionem movemus, qua vix ulta est philosophica attentione dignior: sive in seipsa spectetur, sive in varriis suis ad præcedentem tractatum relationibus. Quæritur scilicet, quid sit *Anima Brutorum*: seu, quid sit intrinsecum illud principium, quo animantur, quo reguntur, quo ad varios suos fines mirabiliter impelluntur, variæ brutorum species: sitne substantia mere materialis, an substantia in se spiritualis, an substantia aliqua materiam inter & spiritum intermedia. Circa quod, à primis nascentis Phylosophiæ temporibus ad nostram usque ætatem, quintuplex enata & exorta est sententia philosophica, nobis hic exhibenda & expendenda.

I. Juxta antiquos & recentes Materialistas, ut Homini, sic Brutis inest principium verè sensitivum; sensitivumque illud Principium, in brutis & in hominibus, nihil est nisi materia organisata.

II. Juxta antiquos & recentes Peripateticos, inest Brutis principium verè sensitivum; sensitivumque illud principium est substantialis aliqua forma, materia belluimum quodlibet corpus constituenti indita.

Quid sit autem substantialis illa forma: id ab ipsis nunquam intelligibiliter definitum, nunquam sufficienter intellectum videtur.

III. Juxta Cartesium, nullum Brutis inest principium sensitivum: Bruta sunt mera sine sensu Automata, quæ ab impulsione corpusculorum ex objectis exterioribus emanantia mechanice moveantur, quæque varios doloris aut voluptatis, amoris aut odii, timoris aut spei sensus videantur experiiri, sensus experiundi penitus incapacia.

IV. Juxta recentiores aliquot Philosophos, inest Brutis *Anima in se spiritualis*, sed quæ specie differat ab Anima humana: sentiendi & cogitandi capax; incapax moralitatis, seu meriti & demeriti, propter inherarentem ipsi perpetuum libertatis defectum.

V. Juxta Nos, Anima Brutorum est *substantia materiam inter spiritum intermedia*: sentiendi capax, in quo discrepat à Materia; incapax intelligendi, reflectendi, ratiocinandi, in quo discrepat ab Anima humana.

PROPOSITIO I.

562. Inest Brutis principium sensitivum, ab omni materia, organisata aut non organisata, essentialiter diversum.

DEMONSTRATIO. I. Tam certum & manifestum est inesse Brutis aliquem sensum, ac proinde aliquod principium sensitivum; quam certum & manifestum est inesse hominibus & sensum aliquem & principium aliquod sensitivum: quandoquidem iisdem sese signis manifestat in brutis & in hominibus existentia principii alicujus sensitivi; ut patet ex altera demonstratione tertiae propositionis sequentis,

II. Principium illud sensitivum, quo intrinsecè animantur bruta, quod varios in brutis sensus manifestè experitur, non est mera materia, organisata aut non organisata: quandoquidem demonstratum est superius materiam, sive organisatam, sive non organisatam, experiendo sensui esse omnino & absolute imparem (493).

Ergo principiem illud sensitivum, quo intrinsecè animantur bruta, quod varios in brutis sensus manifeste

experitur, ab omni materia organisata aut non organisata est essentialiter diversum. Q. E. D.

PROPOSITIO II.

563. *Sensitivum Brutorum principium non est substantialis aliqua Forma, quæ sit aliquid extractum ex materia aut ex materia dimanans.*

DEMONSTRATIO. In praecedenti propositione observatum & demonstratum à nobis est, inesse Brutis Principium aliquod in se realiter sensitivum; & sensitivum illud principium non esse ipsam materiam, sive organisatam, sive non organisatam. Ergo sensitivum illud principium non est *substantialis aliqua forma*, quæ sit (ut opinari visi sunt Peripatetici) aliquid extractum ex materia aut ex materia dimanans.

Quid enim extrahi aut dimanare potest ex materia, quod non sit aliquid in se realiter materiale: quod non sit proinde aliquid cui essentialiter propnegrat esse principium in se sensitivum. Q. E. D.

PROPOSITIO III.

564. Bruta non sunt mera sine sensu Automata: ut somnianti visa sunt Cartesio.

DEMONSTRATIO. I. Si Bruta forent mera Automata, si Brutis non inesset principium aliquod ab omni materia & ab omni materia combinatione distinctum & diversum; omnes Brutorum operationes nihil essent nisi *motus mechanici* qui producerentur per corpuscula ab objectis sensibilibus indesinenter emanantia, & qui ubique sequerentur generales mechanica leges: falsum evidenter consequens, ergo & ant. Certa est major, & ab ipsis admittitur Cartesianis. Unde, in una & altera observatione, indicatur genera-

Tom. II.

lis demonstrandæ minoris modus: quan passim & ubique demonstrat omne regni animalis spectaculum.

I. Falsum est quod omnes Brutorum operationes sint motus mechanici, per corpuscula ab objectis sensibilibus emanantia excitati & producti.

Canis, Parisiis dormiens, non adverit herum suum abeuntem, & Versalias proficiscentem: quod non accideret, si per emanantia ab hero suo corpuscula ageretur & moveretur.

Expergesfactus idem Canis, omnem illico lustrat oculis locum: unde absentem si videat herum suum, jam ipsum circumduque inquirit sollicitus; neque inquirere desinit, donec herilia olficerit vestigia: quibus insistens, interrogata sèpe naribus humo, amissum sui affectus sive felicitatis objectum quasi venando insequitur, Versaliis tandem exultando detegit, amico salutat latratu, omnini blandiarum genere impedit & quasi suffocat.

Quis autem serio unquam existimet & sibi personadat, talia in Cane isto phænomena oriri ab actione corpusculorum herilium: quibus evidenter non magis attrahitur ad occidentem Canis, quam repellitur ad orientem; quæ Cani possunt equidem esse motivum & norma agendi, causa verò & principium esse actionis manifestissimè nequeunt?

Canis herum suum inquirenti motivum actionis est, in dato casu, tum irrequietus existentia suæ sensus, sub privatione Boni suam omnem felicitatem efficientis; tum redivivus herilium sensus corpusculorum, herilem in ipso imaginem suavissimè exsuscitantium: regula actionis est, existentia herilium corpusculorum, quibus passim admoneuntur, quasi per successivos totidem testes, quam abeundo viam calcaverit dilectissimus sibi herus; & quo dirigendus sibi sit cursus, ut absenti suæ omnis felicitatis objecto presentis felixque sistatur.

II. Falsum est quod omnes Brutorum actiones sequuntur generales mechanicæ leges: quod isto sufficienter patet & evincetur exemplo.

Canis venatorius visum procul leporem insequitur, juxta Cartesium: quia attrahitur ad laporem per corpuscula ex lepore emanantia. Cani leporem insequenti occurrit fossa profundior, in quam Canis ideo non ruit præceps, juxta Cartesium; quia ex fossa erumpunt corpuscula primivum Canis motum mutantia, canemque versus pontem vicinum dirigentia.

Sed contra: juxta generales mechanicæ leges, non debet canis eos habere motus, quos habet; & sic demonstratur. Nam, vis attrahens & vis repellens, nempe corpuscula ex lepore & corpuscula ex fossa emanantia, opponuntur inter se, in dato casu, vel directè vel oblique. Si primum: posita virium oppositarum æqualitate, sistet gravum canis: posita earumdem virium inæqualitate, cedet canis vi majori: & vel delabetur in fossam, vel à fossa per viam rectam recedet. Si secundum: moveri debet canis per diagonalem parallelogrammi, super proportionem oppositarum virium constructi: quod tamen non fit (*Phys.* 344 & 345).

Ergo ex omni parte repugnat observationi & speculationi, fabulosa hæc Cartesii hypothesis: digna quæ tristibus & absurdis animalium fabularum deliriis, non quæ sublimioribus philosophantis Ingenii commentis annumeretur.

DEMONSTRATIO II. Qui Brutis omnem denegant interiorem sensum; videntur illi nobis omnia rationis & experientie lumina, sine ullo qualicunque fundamento, velle ejicare.

I. Varia nobis sunt organa, unde innumeræ nobis innascuntur sensations reales: organa in Brutis videmus omnino similia. Cur similia hæc organa eamdem non habebunt in Brutis, quam in nobis habent destinationem?

II. Interiores nostri sensus sese exterius exhibent & manifestant, per varia doloris aut voluptatis, odii aut amoris Signa: simillima voluptatis, doloris, odii, amoris Signa deprehendimus & observamus in brutis. Quorsum Signa hæc simillima: nisi ut in utraque parte perinde de-

*

monstretur existentia Principii aut Subjecti verè & realiter in se sensitivi?

III. Ut Homines, sic Bruta videmus suas ad arbitrium suum vires, modò adhibere totas, modò partim adhibere & partim inhibere: ergo brutis inest ut nobis, principium aliquod à materia distinctum & diversum, quod naturalibus ipsorum motibus praesideat.

IV. Naturali & irresistibili Naturæ impulsu judicamus omnes, quotquot sumus, inesse Brutis internum aliquod sensus principium: ergo inest brutis tale sensus principium. Patet consequentia. Neminem enim fallunt generalia & irresistibilia Naturæ judicia: nisi fallat ipse, quem fallacem esse repugnat essentialiter, auctor Naturæ Deus. Ergo item, observatione simul & speculatione constat Bruta non esse mera sine sensu automata; Brutisque inesse Principium in se sensitivum, ab omni materia distinctum & diversum. Q. E. D.

PROPOSITIO IV.

565. Nullatenus verisimile est sensitivum Brutorum principium esse substantiam in se spiritualem speciei alicujus inferioris.

DEMONSTRATIO. Admittenda non est in brutis, nisi Substantia materiam inter & spiritum intermedia: si talis substantia sit in se possibilis; si talis substantia sit sufficiens ad explicandas varias brutorum operationes; si talis substantia magis consonet cum variis brutorum operationibus, quam substantia ex natura sua spiritualis: atqui talis est substantia materiam inter & spiritum intermedia. Explicatur & demonstratur minor.

I. Nulla nobis ratio est asserendi aut suspicandi quod in se repugnet, quod in se non sit possibilis, substantia à materia & à spiritu distincta.

Cur enim omnipotens ille rerum auctor & creator Deus, qui creavit spiritum intelligentia simul & sensu praeditum, qui creavit materiam intelligentia simul & sen-

su privatam: cur, inquam, omnipotens ille rerum auctor non poterit creare substantiam intermedium, quæ sit sensu prædicta, quæ sit intelligentia privata?

II. Nulla nobis ratio est asserendi quod substantia sensu prædicta & intelligentia privata, sit insufficiens ad explicandas varias Brutorum operationes.

Demonstrat enim evidenter observata Brutorum natura, in ipsis existere sensum: ad quod requiritur & cui sufficit substantia sensu prædicta. At non demonstrat evidenter, ut modo patebit, observata eadem Brutorum natura, in ipsis existere intelligentiam: quod exigeret substantiam in se spiritualem.

III. Multiplex nobis ratio est asserendi quod operationes Brutorum convenienter magis substantiæ materiam inter & spiritum intermedia, quam substantiæ spirituali.

In hoc enim positum est substantiæ in se spirituali signum characteristicum, quod cognoscat finem propter quem agit; quod media comparet cum fine, quod suas perficiat cognitiones; quod non sola percipiat objecta materialia: atqui nihil horum convenit substantiæ bruta animali: ergo substantia bruta animans non est substantia in se spiritualis. Patebit minor, ex simplici observatione regni animalis, in sua qualicunque parte spectati.

IV. Unde, rem sic subsumo & resumo. Possibilis est evidenter substantia materiam inter & spiritum intermedia: sufficit evidenter substantia hæc intermedia explicandis brutorum operationibus, ubique substantiam sentientem, nullibi substantiam intelligentem & reflectentem manifestè supponentibus.

Ergo nullatenus verisimile est sensitivum brutorum Principium esse Substantiam in se spiritualem, etiam speciei inferioris: quæ hoc ipso quod non desinit esse spiritus, characteristicas & essentiales Spiritus proprietates deberet retinere, quas tamen in se ipso non exhibet sensitivum brutorum Principium. Q. E. D.